

3. Круш П.В. Економіка (розрахунки фінансово-інвестиційних операцій в Excel) : навчальний посібник / Круш П.В., Клименко О.В. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 264 с. – 1000 пр. - ISBN 966-364-330-7.

4. Мелкумов Я.С. Финансовые вычисления. Теория и практика: учебно-справочное пособие / Мелкумов Я.С. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 383 с. – 6000 экз. - ISBN 5-16-000922-1.

5. Четыркин Е.М. Методы финансовых и коммерческих расчетов : учебник / Четыркин Е.М. – М.: Дело Лтд, 1995. – 320 с. – 20000 экз. - ISBN 5-86461-187-5.

Мілай А.О.

к.е.н., доцент НТУУ «КПІ»

Нечипоренко С.В.

студенка ФММ НТУУ «КПІ»

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В роботі аналізуються основні теоретичні погляди на визначення економічної природи фінансової стійкості підприємств. Робляться висновки, щодо їх обмеженості в визначенні сутті цієї економічної категорії. Пропонується комплексний, системний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємства. Визначаються основні недоліки існуючих методик. Визначаються і шляхи системного аналізу фінансової стійкості підприємств в умовах кризи.

In work the basic theoretical sights at definition of the economic nature of financial firmness of the enterprises are analyzed. Conclusions, concerning their limitation in definition of an essence of this economic category become. The complex, system approach to an estimation of financial firmness of the enterprise Is offered. The basic lacks of existing techniques are defined. Ways of the system analysis of financial firmness of the enterprises in the conditions of crisis are defined.

Ключові слова: аналіз фінансового стану, ділова активність підприємства, ліквідність підприємства, майновий стан підприємства, методи фінансового аналізу, платоспроможність підприємства, ринкова вартість активів, рентабельність, фінансова звітність, фінансова стійкість підприємства, фінансовий аналіз, фінансовий стан підприємства.

Вступ. Фінансова стійкість це одна з найбільш важливих характеристик фінансового стану підприємства. Водночас, поняття фінансової стійкості є одне з найскладніших понять, які характеризують фінансовий стан і фінансову діяльність підприємства. Про це свідчить відсутність єдиного методологічного підходу до трактування сутності поняття у вітчизняній фаховій літературі. Питанням оцінки фінансової стійкості підприємств присвячені роботи Ізмайлової К.В., Коробова М.Я., Шаблістої Л.М., Мазурова И. И., Савицької Г. В. та інш.

Постановка задачі. Метою роботи є розробка методології системного підходу до створення ефективних методів управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах поглиблення економічної кризи в Україні. В ході дослідження вирішувались питання аналізу існуючих методів визначення фінансової стійкості підприємства з урахуванням економічних особливостей сучасного етапу розвитку України.

Результати дослідження. У багатьох наукових працях із питань фінансового аналізу фінансова стійкість розглядається лише як один із показників фінансового стану підприємства, який характеризує: «стан активів (пасивів) підприємства, що гарантує постійну платоспроможність» [2,с.10]; або «такий стан підприємства, коли обсяг його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство є платоспроможним»[3,с.16]. У наведених визначеннях і трактуваннях поняття «фінансова стійкість» пов'язується, в основному, зі структурою активів і пасивів підприємства. Але при розкритті цього поняття слід також брати до уваги грошові потоки, формування і використання фінансових ресурсів підприємства. Саме аналіз сукупності фінансових відносин підприємства і має визначати його фінансову стійкість.

Ізмайлова К.В. визначає фінансову стійкість як ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання [4,с.83]. Вона ж вказує, що цей ступінь незалежності можна оцінювати за різними критеріями:

- рівнем покриття матеріальних обігових коштів (запасів) стабільними джерелами фінансування;
- платоспроможністю підприємства (його потенційною спроможністю покрити термінові зобов'язання мобільними активами);
- часткою власних або стабільних джерел у сукупних джерелах фінансування.

Головним недоліком даного визначення, на нашу думку, є те, що в умовах української економіки балансова вартість активів може не співпадати з ринковою, причому на балансі у підприємства можуть бути значні суми власних оборотних і необоротних коштів, але реально перетворити їх у грошові активи можливо за вартістю лише в кілька разів меншою за балансову, або й зовсім неможливо. Можлива ситуація, коли майно підприємства сформовано повністю за рахунок власних джерел, але його фінансова стійкість є сумнівною.

Н.В. Родіонова зазначає, що фінансова стійкість характеризується співвідношенням власних і позикових засобів. Перевищення власних засобів над позиковими свідчить про те, що підприємство є фінансово стійким і відносно незалежним від зовнішніх джерел фінансування. Критичне значення відповідного коефіцієнта фінансової стійкості дорівнює 1 [5,с.34]. Але в українських реаліях, спостерігається картина коли велика кількість підприємств мають даний показник значно більшим одиниці, але в той же час, їх фінансовий стан, справедливо, не вважають стійким як кредитори так і інвестори.

Більшість вітчизняних фахівців, таких як В.П. Савчук, М.Р. Ковбасюк, А.І. Бланк, М.Я. Коробов [6,с.45] пов'язують фінансову стійкість зі структурою

фінансування активів підприємства. З таким трактуванням не можна погодитися, адже структура джерел фінансування не є єдиним фактором, що впливає на фінансову стійкість підприємства.

Л.М. Шаблиста визначає фінансову стійкість як «узагальнююча характеристика фінансового стану підприємства, що відображає тенденції зміни фінансових відносин на підприємстві під впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників» [7,с.3]. Дане визначення, розкриває економічну природу поняття фінансової стійкості як комплексної системи, що залежить від багатьох факторів і співвідношень, що на нашу думку, є досить вдалим. Хоча в цьому визначенні і не розкриті фактори, що впливають на фінансову стійкість.

Цілий ряд авторів пов'язує фінансову стійкість з поняттям чистого оборотного капіталу. На думку І. Мазурової та М.В. Романовського, чистий оборотний капітал необхідний для підтримки фінансової стійкості підприємства, оскільки перевищення оборотних коштів над короткостроковими зобов'язаннями означає, що підприємство не тільки може погасити свої короткострокові зобов'язання, але і має фінансові ресурси для розширення своєї діяльності в майбутньому. Наявність чистого оборотного капіталу служить для інвесторів і кредиторів позитивним індикатором до вкладення коштів у компанію [8,с.113].

Погоджуючись з цим, слід зазначити, що балансова вартість оборотних активів зокрема запасів часто не відповідає їхній реальній ринковій вартості, на що вже вказувалося вище. Крім того, в умовах непрозорості ринку, так званих «відкатів», для багатьох суб'єктів характерне придбання матеріальних цінностей за завищеними цінами, що підвищує вартість запасів на підприємстві, а отже і чистий оборотний капітал. Однак у реальності така ситуація приводить до росту матеріальних витрат у собівартості продукції і або підвищенню цін на продукцію, або зниженню прибутку. У першому випадку у підприємства виникають труднощі з реалізацією продукції, отже, зменшуються вхідні грошові потоки, що приводить до напруги оплати рахунків кредиторів, у другому зменшення прибутку – чи, навіть, збитковість, негативно позначається на розвитку підприємства і сприяє виникненню фінансових труднощів у майбутніх періодах. І перший і другий з розглянутих сценаріїв не сприяє поліпшенню фінансової стійкості. Отже, сам факт наявності чистого оборотного капіталу ще не свідчить про фінансову стійкість підприємства. Крім того, важливо враховувати яким методом здійснюється облік запасів на підприємстві, тому що різні методи обліку запасів відповідають різному співвідношенню між їх ринковою і балансовою вартістю.

До переваг даного визначення варто віднести те, що автор вказує, що для наявності фінансової стійкості підприємству необхідно мати високу рентабельність, однак і при такому підході економічна природа фінансової стійкості не відображена достатньо повно.

Підсумувавши всі наведені погляди на визначення фінансової стійкості підприємства, можна виділити основні фактори, що впливають на її рівень:

- виробництво продукції та надання послуг, які мають попит, що не зменшується;
- міцне становище підприємства на ринку;
- високий рівень матеріально-технічної оснащеності виробництва;
- налагодженість економічних зв'язків із партнерами;
- ритмічність кругообігу засобів;
- ефективність господарських і фінансових операцій;
- незначний ступінь ризику в процесі здійснення виробничої і фінансової діяльності тощо.

Але усі вищенаведені підходи є статичними, тобто розглядають поточний стан діяльності підприємства. В той же час, ми вважаємо, що фінансова стійкість має розглядатися обов'язково в часовому аспекті, враховуючи короткострокову і довгострокову перспективу розвитку підприємства. Адже платоспроможність і ліквідність підприємства в даний момент зовсім не гарантують високого рівня даних показників у майбутньому, так само як поточна висока прибутковість не означає те, що підприємство і надалі отримуватиме високі прибутки.

Таким чином, ми вважаємо за потрібне дати визначення фінансової стійкості як ступеня здатності підприємства зберігати платоспроможність, ліквідність та прибутковість за будь-яких впливів внутрішніх і зовнішніх факторів на фінансові потоки підприємства у майбутніх періодах.

Розмаїття причин, що впливають на діяльність ринкового підприємства, зумовлює різні аспекти його стійкості, зокрема загальний, ціновий, фінансовий, а залежно від факторів, що впливають на неї, — внутрішній і зовнішній аспекти. Внутрішня стійкість підприємства відображає такий стан його трудового потенціалу, матеріально-речової й вартісної (грошової) структур виробництва і таку його динаміку, при якій забезпечуються стабільно високі натурально-речові й фінансові результати функціонування підприємства. В основі досягнення внутрішньої стійкості підприємства лежить своєчасне й гнучке управління внутрішніми і зовнішніми факторами його діяльності.

У свою чергу, зовнішню щодо суб'єкта господарювання стійкість слід визначати на основі стабільності економічного середовища, в рамках якого здійснюються його операції. Вона досягається відповідним макроекономічним регулюванням ринкової економіки.

Можливе й виділення так званої спадкової стійкості, яка визначається наявністю певного запасу міцності, досягнутого підприємством за період його попередньої діяльності, і яка захищає від впливу несприятливих дестабілізуючих факторів.

Висновки. Для оцінки фінансової стійкості підприємства потрібен комплексний підхід, що включає: оцінку реально сформованого рівня платоспроможності, оцінку рівня управління активами, оцінку ступеня залежності від зовнішніх джерел фінансування, а також розрахунок показників, що характеризують зміну рівня ділової активності, економічної і фінансової рентабельності.

Перелік посилань.

1. Финансовый менеджмент: теория и практика. Учебник / Под ред. Стояновой Е.С. - М.: Перспектива, 1998. -656с. (С.393-394).
2. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: навч. посібник / Цал-Цалко Ю.С. – К.:ЦУЛ, 2002. – 204 с
3. Селезнева Н.Н. Финансовый анализ. Управление финансами / Селезнева Н.Н., Ионова А.Ф. – М.: ЮНИТИ, 2003 – 315с
4. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз / Ізмайлова К.В. – К.:МАУП, 2001. – С.83.
5. Родионова Н.В. Антикризисный менеджмент / Родионова Н.В. – М.: ЮНИТИ-ДАНА. – 2001. – С.192.
6. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств / Коробов М.Я. – К.: Знання; 2000. – С. 267.
7. Шаблиста Л.М. Фінансова стійкість підприємства: сутність і методи оцінки / Шаблиста Л.М. – Київ, 2006. – С. 3.
8. Мазурова И.И. Варианты прогнозирования и анализа финансовой устойчивости организации: учеб. пособие / Санкт-Петербургский ун-т экономики и финансов. кафедра финансов / Мазурова И.И., Романовский М.В. – СПб., 1995. – 113с.
9. Финансовый менеджмент: теория и практика : учебник / Под ред. Стояновой Е.С. - М.: Перспектива, 1998. – 656с. (С.393-394).
10. Житна А.Е. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства / Житна А.Е. – К. : Либідь, 1995. – С. 98.

Ткаченко Т.П.

к.е.н., доцент НТУУ «КПІ»

Мацагор К.О.

студентка ТЕФ НТТУ «КПІ»

МАЛЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: ПРОБЛЕМНІ ПОЗИЦІЇ ТА ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

У статті розглядаються питання щодо можливостей впливу малого підприємництва на розвиток економіки країни, аналіз податкової системи відносно цих підприємств та їхній рівень на даний момент в Україні. Мале підприємництво має потенціал для розвитку в нашій країні за сприяння керівництва держави і може підвищити загальний соціально-економічний рівень держави в світі.

In the article questions concerning possibilities of influence of small business on national economy development, the analysis of tax system concerning these firms and their level of development at present in Ukraine are considered. Small business has potential for development in our country with assistance of the country leaders and can raise the common social and economic level of the state in the world.

Ключові слова: мале підприємництво, розвиток національної економіки, податкова система, законодавство, зайнятість населення.